

Konkurransetilsynets

Årsrapport 1998

Tarot

fortellinger uten ord

Illustrasjonene i denne årsrapporten er hentet fra tekstilkunstneren Ingerid Blakstads produksjon, Tarotkort – fortellinger uten ord. Tarotkort er en blanding av tall- og billedkort, og kom i bruk gjennom middelalderen. Det finnes til sammen 78 kort i kort-stokken, og den ble brukt både som selskapslek og spådomskunst. Kortene hører hjemme i en billedverden fra tiden før det skrevne ord var allemannseie, og de symbolske figurene som skimtes, hadde en klar og umiddelbar mening.

Blakstads kunstneriske bakgrunn er mangfoldig, og hun har hatt en lang rekke utstillinger i Norge og utlandet. Inspirasjon til denne tekstilserien fikk hun fra en bok, "The Castle of Crossed Destinies" av Italo Calvino. I historien finner slottets gjester ut at de har mistet talens gave. Gjennom Tarotkortene forteller de sine historier; deres liv og skjebne undersøkes, uten et talt ord.

Ingerid Blakstad satt med en samling fragmenter av gamle tekstiler skapt gjennom andre kvinners hender, som fyller fra en fortid, som historier uten ord. Resultatet ble denne fargesterke og mytiske serien av 78 tekstiler som gjennom nye sting og falmet glans av tidligere arbeid, formet Tarotkortene og fremstår som fortellinger uten ord.

Fremtredende i Blakstads Tarotkortstokk er visdommens øye. Øyet står også sentralt i Konkurransetilsynets designprofil.

Forside og bakside:

Myntkongen og Stavdronningen
Ingerid Blakstad

Innhold

- 4 Konkurransedirektøren har ordet

- 6 Utviklingstrekk og målsetting

- 9 Mål og prioriteringer for 1998

- 11 Konkurransetilsynets aktivitet

- 25 Organisasjon, kapasitet, effektivitet og profilering

- 28 Resultatanalyse
Organisasjonskart

- 30 Målstyring i fremtiden

Konkurransedirektøren har ordet

Denne årsrapporten er den første som utgis etter at konkurranseloven ble iverksatt 1. januar 1994. Tidligere år har Konkurransetilsynet utgitt en samling av utvalgte konkurranse- og regelverksaker. Fra og med 1998 er alle avgjørelser og vedtak, samt høringssaker og lignende blitt lagt ut på Internett.

1998 har vært et aktivt år. I tillegg til behandlingen av flere store og viktige saker ble det tatt initiativ til å gjennomgå flere sider og problemstillinger ved vår organisasjon og virksomhet. Interne arbeidsgrupper har kommet med konstruktive forslag og innstillinger til forbedringer. Arbeidet har først og fremst vært knyttet til vår håndhevings- og vedtakspraksis, til visse lovspørsmål og til organisasjonsmessige aspekter ved vår virksomhet. Arbeidet internt har vært ressurskrevende, men også bevisstgjørende og motiverende for medarbeiderne, og det har bidratt til at vi i dag fremstår som en mer enhetlig organisasjon.

Utarbeidelsen av en strategiplan for perioden 1999–2001 har hatt positiv innvirkning på hele organisasjonen. Under arbeidet med strategiplanen ble samtlige ansatte oppfordret til å bidra med synspunkter og innspill for å få et så bredt tilfang av forslag og ideer som mulig. Et sammendrag av strategiplanen er inntatt bakerst i årsrapporten.

Konkurranseloven har nå virket i fem år. Denne perioden har vært preget av store endringer i markeds- og konkurranseforholdene, både nasjonalt og internasjonalt. Det har også vært store endringer i relasjonene mellom nasjonal konkurranselovgivning og EU-retten. Tre av våre nordiske naboland

er medlemmer av EU og har blant annet foretatt revisjon av sine nasjonale konkurranselover, tilpasset EUs konkurranserettslige regime. Disse og andre forhold førte til at vi i 1998 startet arbeidet med å gjennomgå konkurranseloven, med sikte på endringer for å gjøre den best mulig tilpasset dagens og morgendagens konkurransepolitiske situasjon. I dette arbeidet har vi skilt mellom mindre, tekniske endringer og større og mer substansielle endringer. Etter anmodning fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet har vi utarbeidet en omfattende dokumentasjon med forslag til endringer i konkurranseloven, pristiltaksloven og EØS-avtalens betydning for norsk konkurranselovgivning. Dette materialet ble oversendt departementet i begynnelsen av januar 1999.

Vi har også vært opptatt av å forbedre det metodiske og analysemessige grunnlaget for arbeid med konkurransesaker etter konkurranseloven. Som ledd i dette arbeidet tok vi i 1996 initiativ til å oppnevne en ekspertgruppe for å utrede og fremme forslag til bedre metodiske og analytiske tilnæringsmåter i analyser av konkurransesaker. Norman-utvalget, som ekspertgruppen ble kalt, leverte sin rapport tidlig i 1998. Utvalgets utredning og forslag har vært drøftet av oss i Konkurransetilsynet. Utredningen dannet grunnstammen i programmet for den andre internasjonale konferansen om konkurransepolitikk; Foundations of Competition Policy Analysis, som ble holdt i regi av tilsynet i september. Konferansen hadde en bred internasjonal deltakelse, og faglige bidrag vil bli utgitt i bokform av et internasjonalt forlag.

I året som gikk satset vi bevisst på å styrke vår informasjonsfunksjon. Det nye tidsskriftet *Konkurranse* skal bidra til å profilere konkurransepolitikken i form av viktige og aktuelle temaer og problemstillinger. Vår hjemmeside på Internett ble opprettet, og arbeidet med å legge ut alle våre vedtak og uttalelser har startet. Som et ledd i styrkingen av informasjonsarbeidet ble det etablert en egen skriftserie for å spre informasjon om vår virksomhet, og på den måten stimulere til bred debatt om konkurransefaglige spørsmål.

Mot slutten av året fant det sted en avklaring av dimensjoneringen og organiseringen av regionapparatet. Av andre organisasjonsmessige tiltak kan nevnes utskillelsen av Utredningsseksjonen i en egen stabsenhet og omorganiseringen av Konkurranseavdelingen fra tre til fire markedsseksjoner. Med sikte på å oppnå høyere effektivitet på alle plan i organisasjonen har vi arbeidet en god del med tiltak for bedre virksomhetsplanlegging og ressursforvaltning.

Einar Hope

Verden

Ingerid Blakstad

Utviklingstrekk og målsetting

Virksomhetens oppgaver

Utgangspunktet for Konkurransetilsynets virksomhet er konkurranseloven og pristiltaksloven. Konkurranselovens formål er å sørge for effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å legge til rette for virksom konkurranse. Dette er en viktig forutsetning for at samfunnsøkonomien skal fungere og kan bidra til å stimulere nyskaping. For forbrukerne kan det føre til et bedre tilbud av varer og tjenester med tanke på kvalitet og pris.

Konkurransetilsynet har ansvar for den praktiske gjennomføringen av konkurransepolitikken i Norge. Tilsynet skal bistå EFTAs overvåkingsorgan og EU-kommisjonen, blant annet ved håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler og ved å medvirke i arbeidet for effektiv konkurranse innen EØS-området. Hovedoppgaven og utfordringen for Konkurransetilsynet fremover vil fortsatt være markedene, spesielt markeder hvor konkurransen ikke synes å virke effektivt.

Konkurransetilsynet har også ansvar for husleiereguleringsloven, og håndhevingen av kredittkjøpsloven, og etaten bistår Forbrukerombudet (FO) i håndhevingen av markedsføringsloven.

Inn under Konkurransetilsynets arbeidsoppgaver ligger også utarbeidelsen av halvårs- og månedsprognoser for utviklingen i konsumprisindeksen.

1. Håndheving

Konkurransemyndighetene skal kontrollere at ervervsdrivende etterlever lovens forbudsbestemmelser eller ved-

KONKURRANSELOVEN § 2-2 ANGIR FØLGENDE OPPGAVER:

1. Håndheve lovens forbud og påbud
2. Dispensasjon fra forbudsbestemmelsene
3. Inngrep mot konkurranseskadelig atferd
4. Inngrep mot bedriftserved
5. Påpeke offentlige konkurransebegrensninger
6. Øke markedenes gjennomsiktighet

tak fattet i medhold av loven. Dette gjøres blant annet gjennom kontroller i den enkelte bedrift.

2. Dispensasjoner

Konkurransemyndighetene kan treffe vedtak om dispensasjon fra lovens forbud dersom samarbeidet fører til mer effektiv bruk av samfunnets ressurser. Konkurransetilsynet kan også gi dispensasjon hvis samarbeidet har begrenset betydning for konkurransen i markedet eller at det foreligger andre særlige hensyn.

3. Inngrep mot konkurransereguleringer

Konkurransemyndighetene skal gripe inn mot konkurranseskadelig atferd. Dette er atferd som i utgangspunktet ikke er forbudt, men som konkurransemyndighetene kan gripe inn mot og forby i det enkelte tilfellet dersom inngrepsvilkåret er oppfylt. Det kan dreie seg om avtaler eller andre ordninger mellom bedrifter, eller konkurransebegrensende tiltak fra den enkelte bedrift.

4. Inngrep mot bedriftserved

Konkurransemyndighetene skal gripe inn mot konkurranseskadelige bedriftserved. Med bedriftserved menes også fusjoner, erverv av aksjer og andeler og delvis erverv av bedrift.

5. Påpeke offentlige konkurransebegrensninger

Konkurransemyndighetene skal påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å forsterke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter. Dette er fortrinnsvis høringssaker om nye lover og annet regelverk, men også saker tatt opp av Konkurransetilsynet på eget initiativ.

6. Øke markedenes gjennomsiktighet

Konkurransemyndighetene skal iverksette tiltak for å øke markedenes gjennomsiktighet. Hensikten er å øke prisbevisstheten hos forbrukerne samt kontrollere at påbudene om prismerking blir overholdt.

Konkurransetilsynets strategisk plan for 1996–98

Konkurransetilsynets visjon

Konkurransetilsynet skal være det sentrale, nasjonale myndighetsorgan for konkurransepolitikk innen alle næringsområder og det fremste kompetansesenter i alle spørsmål som gjelder konkurransepolitikk.

Konkurransetilsynets virksomhetsidé

Konkurransetilsynet skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å legge til rette for konkurranse i ervervsvirksomhet og føre tilsyn med konkurransen i markedene.

Posisjonering

Konkurransetilsynet skal være den sentrale myndighet i Norge når det gjelder konkurransepolitikk innen alle markeder.

Deregulerte markeder

Konkurransetilsynet skal ta initiativ til og legge til rette for konkurranse innenfor regulerte ervervsområder. Konkurransen skal virke i samsvar med konkurranselovens formål i de markeder som dereguleres. Forbrukere og næringsliv skal opptre prisbevisst i disse markedene. Konkurransetilsynets synspunkter skal tas i betraktning når sektormyndigheter regulerer monopolvirksomhet.

Offentlig ervervsvirksomhet

Konkurransetilsynets uttalelser og synspunkter skal bidra til at konkurransemessige hensyn ivaretas ved organisering og utøvelse av offentlig ervervsvirksomhet.

Internasjonal virksomhet

Samarbeid mellom Konkurransetilsynet og andre lands konkurransemyndigheter om konkurransepolitikk og håndheving av konkurranseregler skal sikre virksom konkurranse for effektiv ressursbruk.

Informasjonssystemer

Informasjon om utviklingen i konkurranseforhold i ulike markeder skal være kjent eller lett tilgjengelig for Konkurransetilsynet, slik at konkurranseloven kan håndheves effektivt.

De strategiske målene viser hvilke oppgaver Konkurransetilsynet sto overfor i planperioden.

Ti mynter
Ingerid Blakstad

Målsetting

Med konkurranseloven av 1993 er grunnlaget lagt for en konkurransepolitikk med effektiv ressursbruk som mål, og virksom konkurranse som middel. Loven omfatter ervervsvirksomhet av enhver art, både i privat og offentlig sektor. Den setter forbud mot konkurranseskadelige handlinger som for eksempel prissamarbeid og markedsdeling. Loven gir hjemmel for inngrep mot andre typer av handlinger som kan virke skadelig på konkurransen, for eksempel leveringsnektelser og bedriftserverv.

Konkurransetilsynet fikk en budsjettøkning fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet for 1998, og denne kan knyttes til behovet for å styrke arbeidet med ulike markedsområder, som gjennom reguleringsreformer er kommet inn under konkurranselovens virkeområder. Eksempler på slike markedsområder er kraftsektoren og telekommunikasjonssektoren, som har gjennomgått reguleringsreformer, og andre områder som blant annet post, luftfart, drosjetransport, medier, og opphavsrettsorganisasjoner.

En umiddelbar følge av bevilgningsøkningen var at antall seksjoner ved Konkursavdelingen ble utvidet fra tre til fire. Opprettelsen av en fjerde markedsseksjon har vært vellykket ut fra målsettingen om økt satsing på markedsområder som har gjennomgått dereguleringer. Gjennom en lang rekke saker og egne initiativ har Konkurransetilsynet markert konkurransehensynet på disse områdene.

Spørsmål vedrørende det metodiske, analytiske og empiriske grunnlaget for konkurransepolitikken har vært og er viktige problemstillinger for Konkurransetilsynet, og tas opp under redegjørelsen om effektiviteten i saksbehandling senere i årsrapporten.

FIRE HOVEDMÅLSETTINGER

Med utgangspunkt i de oppgavene konkurranseloven pålegger, har Konkurransetilsynet definert fire hovedmålsettinger og flere delmål.

1. Skadelige private konkurransebegrensninger skal ikke forekomme i markedene.

- Det skal ikke forekomme skadelige og ulovlige konkurransebegrensninger.
- Det skal ikke forekomme skadelig, men lovlig konkurransebegrensende samarbeid.
- Det skal ikke forekomme skadelig bruk av markedsrett.
- Det skal ikke forekomme skadelige konkurransebegrensende bedriftserverv.
- Skadelige konkurransebegrensninger skal motarbeides ved internasjonalt samarbeid.

2. Offentlige tiltak skal ikke unødig skade konkurransen i markedene.

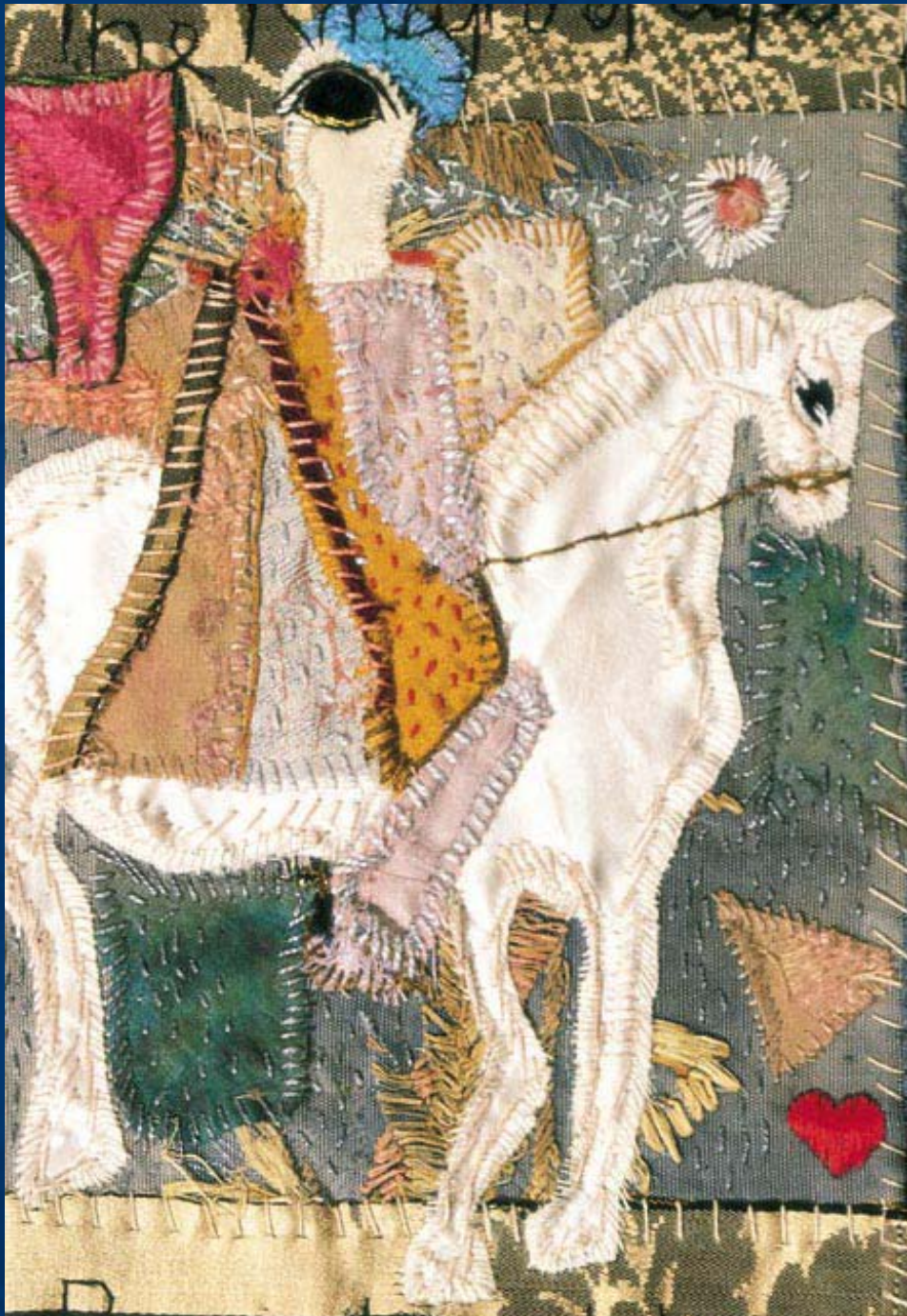
- Positive virkninger av offentlig myndighetsutøvelse skal vurderes i forhold til ulemper ved mindre konkurranse og effektivitet.
- Uheldige virkninger av offentlig styrt forretningsdrift på konkurranse og effektivitet skal vurderes.

3. Markedsdeltakerne skal kunne opptre rasjonelt.

- Konkurspolitiske rammebetingelser skal være stabile og kjente.
- Forbrukerne og andre etterspørrere skal kunne opptre prisbevisst i markedene.

4. Konkursmyndighetene skal medvirke til en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling og rimelighet i prissettingen.

- Prisutviklingen på markeder med særskilte behov for pristiltak skal overvåkes.
- Det skal ikke forekomme urimelige priser og forretningsvilkår.
- De politiske myndighetene skal informeres om prisutviklingen.

Begerknekten
Ingerid Blakstad

Håndheving av forbudsbestemmelsene

Til sammen 214 saker om forbud mot prissamarbeid og leverandørreguleringer ble behandlet i 1998. Tre forhold ble anmeldt og 114 forhold ble avsluttet med innskjerping av bestemmelsene. Arbeidet med kontroll saker ble i 1998 gitt høy prioritet. Indikasjoner på alvorlige brudd på forbudsbestemmelsene ble fulgt opp, og saksantallet var betydelig høyere enn året før. Ressurser til dette arbeidet økte derfor vesentlig i forhold til 1997.

Konkurransetilsynets etterforskning og håndtering av antatte brudd på forbudsbestemmelsene ble videreutviklet og forbedret, blant annet gjelder dette vurdering av økonomiske bevis og bruken av alternative sanksjonsmidler. Rutiner for saksbehandlingen, herunder den juridiske kvalitetssikringen av arbeidet, ble gjennomgått, og nye retningslinjer utarbeidet. Den sentrale etterforskningskapasiteten ble styrket med en økonomisk etterforsker, og i større grad ble prosjektbasert saksbehandling tatt i bruk. I løpet av beretningsåret innledet tilsynet et samarbeid med Økokrim. Det har vært arbeidet med sanksjonsmidler som tvangsmulkt, vinningsavståelse og inndragning. På initiativ fra tilsynet ble det i september 1998 avholdt en samling for offentlige etater med ansvar for håndheving av regelverk mot økonomisk kriminalitet, med sikte på erfaringsutveksling og effektivisering av virksomhetene.

Det ble avdekket flere konkurransereguleringer fra merkevareleverandører overfor detaljister. Disse sakene har bidratt til å sette fokus på problemstillinger ved ulike former for leverandørreguleringer. Det ble også avdekket konkurranseregulerende samarbeid blant tjenesteytere. Reguleringene var stort sett av lokal karakter, og ofte i regi av lokale laug. Enkelte sammenslutninger av tjenesteytere, stort sett håndverkere, praktiserte

ulike former for innmeldingsordninger for medlemmenes priser og anbud. Tilsynet vurderte lovligheten og den konkurransemessige virkningen av flere slike ordninger. Det ble gitt bistand til EU-kommisjonen/ESA i forbindelse med kontroll av en produsent av kjemiske midler.

Eksempler på saker til behandling i 1998

Kristiansand Håndverkerforening ble i Agder lagmannsrett i januar 1998 dømt til en bot, samt saksomkostninger, for å ha oppfordret sine medlemmer til å kreve minstepriser for visse tjenester.

En sak som ble gitt høy prioritet var innen elektromarkedet, et antatt ulovlig pris- og anbudssamarbeid, og de nødvendige ressurser ble kanalisert til dette arbeidet. (se ramme)

I desember ble en leverandør, Røros Tweed, varslet om at et vedtak om tvangsmulkt ville bli iverksatt, dersom Konkurransetilsynets inngrep om levering ikke ble fulgt opp. Se også side 18.

I en tidligere anmeldt sak vedrørende en leverandørregulering (Dale Garn) har Økokrim utferdiget forelegg. Foreleggene er ikke vedtatt, og saken er berammet til juni 1999.

Konkurransetilsynet har gitt arbeidet med å avdekke og sanksjonere brudd på konkurranseloven høyere prioritet enn tidligere. Det forventes at dette vil lede til bedre etterlevelse av loven, og at håndhevingen dermed legger til rette for virksom konkurranse i tråd med formålet i loven.

Saker om forbud mot prissamarbeid og leverandørregulering

	1995	1996	1997	1998
Behandlet	334	189	120	214
Henlagt	153	112	38	97
Innskjerpet	174	71	81	114
Anmeldt	2	1	1	3

ELEKTROSAKEN - MISTANKE OM ULOVLIG PRIS- OG ANBUDSSAMARBEID

I juni 1998 anmeldte Konkurransetilsynet ABB ASA, ABB Kraft AS, Siemens AS og SES AS samt fem personer i disse selskapene, til Økokrim. Saken gjaldt mistanke om et ulovlig pris- og anbudssamarbeid mellom disse bedriftene. En rekke bevissikringer ble foretatt og en betydelig mengde dokumentbevis ble gjennomgått, og saken var godt belyst før den ble oversendt til Økokrim. En tverrfaglig sammensatt gruppe fra tilsynet har blant annet vurdert de økonomiske bevisene i saken, samt på et mer generelt grunnlag, spørsmål omkring merpris og inndragning.

Konkurranseloven

Nummererte vedtak 01.01.98 – 31.12.98

Alle vedtakene ligger i sin helhet på Konkurransetilsynets internettsider; www.konkurransetilsynet.no

AVSLAG

Vedtak etter

§ 3-9	Navn/identifikasjon	Gitt/fra	Til
V98-12	Bademiljø, Oslo	05.02.98	

DISPENSASJONER

Vedtak etter

§§3-1 til 3-4	Navn/identifikasjon	Gitt/fra	Til
V98-1	Bandagistkjeden, Oslo	16.01.98 -	15.01.03
V98-2	TV2 AS, Telenor Link AS og TVTorget AS/Nordic Shopping Channel Ltd	16.01.98 -	15.01.01
V98-3	Norges Apotekerforening	01.02.98 -	01.02.03
V98-4	Norsk Musikkforleggerforening	19.01.98 -	01.01.03
V98-5	Transportør Leif Rognlien m/flere, Lommedalen	21.01.98 -	01.01.03
V98-6	Esso Norge AS	22.01.98 -	01.07.99
V98-7	Pemco Kjemisk AS	27.01.98 -	31.12.02
V98-8	Nordisk Energi AS	30.01.98 -	01.01.03
V98-9	Grenland Transport AS	29.01.98 -	31.01.03
V98-10	Colombia Pictures Corp. Ltd og Egmont AS/Egmont Colombia TriStar Film Distributors AS	02.02.98 -	31.12.02
V98-13	Jacob Hatteland Electronic AS og Sonepar Electronique Internationale SA	10.02.98 -	10.02.03
V98-15	Norges Bilbransjeforbund	16.02.98 -	01.02.03
V98-16	First Rent a Car AS	24.02.98 -	01.03.03
V98-17	Fåberg og Lillehammer grunneierforening	02.03.98 -	01.03.03
V98-18	Akershus Energi AS, Energiselskapet Asker og Bærum AS, Gjermå Energi AS, Hallingdal Kraftnett AS og Oslo Energi Holding AS /EITele Øst AS	04.03.98 -	01.02.03
V98-19	Begravelsesbyråenes Forening	09.03.98 -	01.03.03
V98-21	Trondheim Trafikkskole med flere	18.03.98 -	29.07.98
V98-23	EAB Tele AS, EITele Øst AS og Telenor Nett AS	20.03.98 -	01.04.03
V98-24	Mestergull Østlandet	30.03.98 -	03.05.98
V98-25	Ditt Glassmagasin, Stavanger	14.04.98 -	01.04.01
V98-27	Riks-Rent Tekstiltjeneste	27.04.98 -	01.05.01
V98-28	Ryste Autoriserte Trafikkskule og E. Moes Sjøførskole, begge Ørsta	11.05.98 -	08.05.03
V98-29	Mega Trafikkskole, Trafikkskolesenteret, Vidar Tranes Trafikkskole, Bjørn Kristiansen Trafikkskole, Jan Mikkelsen Trafikkskole og Einar Viggo Jensens Trafikkskole/ Trafikkskolen Harstad	11.05.98 -	08.05.03
V98-30	Nermark Trafikkskole, 8600 Mo m/flere	11.05.98 -	08.05.03
V98-31	Norske Trevarefabrikkers Andelslag /Snekker n-kjeden	12.05.98 -	12.05.03
V98-32	Byggkjøp Engros, Ålesund	13.05.98 -	13.05.03
V98-35	Haugesund Energi AS og Karmsund Kraftlag AS	02.06.98 -	01.10.98
V98-36	Jan Erik Paulsen Trafikkskole og Svolvær Sjøførskole AS	26.05.98 -	26.05.03
V98-37	Finansieringsselskapenes Forening	09.06.98 -	01.06.03
V98-38	Norges Speditørforbund	03.06.98 -	01.06.03
V98-39	Alf Otterstad, Nesoddtangen og Odd Riiser AS	28.05.98 -	01.06.03
V98-40	Norengros AS	29.05.98 -	01.08.98
V98-41	Næringslivets Hovedorganisasjon/Arbeidssamvirkenes Landsforening	05.06.98 -	01.07.03
V98-44	Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere	18.06.98 -	01.07.03
V98-45	Statens Forvaltningstjeneste	01.01.98 -	30.06.99
V98-47	Remagross-grossistene v/R.Kjeldsberg AS	17.07.98 -	01.01.99
V98-48	Norges Forsikringsforbund	01.07.98 -	01.07.03
V98-49	Statens Forvaltningstjeneste	01.01.98 -	30.06.99
V98-50	Trondheim Trafikkskole m/fl.(V98-21 ble samtidig opphevet)	29.07.98 -	29.07.03
V98-51	Norges Takseringsforbund	05.08.98 -	05.08.03
V98-52	Kiwi Norge AS	19.08.98 -	01.08.03
V98-53	Fargekjeden AS, Drammen	08.08.98 -	06.08.03
V98-56	Joh-Astor AS	14.08.98 -	01.01.99
V98-57	Norges Bilbransjeforbund og Bilskadekomiteen	14.08.98 -	14.08.03
V98-58	Statens Forvaltningstjeneste	01.07.98 -	30.06.99
V98-62	Norsildmel	28.08.98 -	01.12.03
V98-63	Elite Foto og Fotopartner	08.09.98 -	01.09.01
V98-64	Fuji Film og Fotosenter	08.09.98 -	01.09.01
V98-66	BGDS v/Liv Helgesen	10.09.98 -	10.09.03
V98-67	Bilfelleskapet	17.09.98 -	15.09.03
V98-68	Øko Kraft AS	30.09.98 -	30.09.03
V98-69	Ja Møbler AS	29.09.98 -	01.10.03

V98-70	Bakerigruppen Buskerud, Hedmark og Oppland	25.09.98 -	15.09.03
V98-74	SAS m/flere flyselskaper	07.10.98 -	30.06.99
V98-94	Hemsedal Skisenter m/flere	05.11.98 -	01.11.03
V98-97	Friman	10.11.98 -	01.11.03
V98-100	Rabatthuset Geir Gule	11.11.98 -	01.12.03
V98-102	EAB Tele AS, EITele Øst AS og Telenor Nett AS	13.11.98 -	01.04.03
V98-103	Den norske Bokhandlerforening/Den norske Forleggerforening (bokavt)	01.01.99-	31.12.03
V98-106	Bodø Trafikkskole og Tores Trafikkskole	01.12.98 -	01.06.99
V98-107	Riks-Rent Tekstiltjeneste	24.11.98 -	25.11.03
V98-108	Kid Interiør AS	02.12.98 -	01.12.03
V98-109	Statens Forvaltningstjeneste	01.01.99 -	31.12.99
V98-110	Kommunale kinomatografers Landsforbund	01.01.99 -	01.07.99
V98-114	Cool Bil & MC-skole og Vefsn Trafikkskole	14.12.98 -	01.01.04
V98-115	Express Mat	14.12.98 -	15.12.03
V98-116	Transportør Nils Henrik Bøhagen med flere	17.12.98 -	17.12.03
V98-117	Transport- og Maskinformidling	16.12.98 -	20.12.03
V98-118	Nordmøre Energiverk med flere	21.12.98 -	31.12.03
V98-119	Rune Arnesen Aut. Trafikkskole og Geir Helland Trafikkskole1	18.12.98 -	01.01.04

FORSKRIFTER

Vedtatt etter

kap. 3	Navn/identifikasjon	Gitt/fra	Til
V98-26	Forskrift om inngrep for fastsettelse av maksimalpriser ved kjøring med drosje	27.04.98	
V98-104	Forskrift om dispensasjon for anbefaling av NS 3430 og NS 3431	01.01.99 -	31.12.99

INNGREP

Vedtatt etter

§§3-10/3-11	Navn/identifikasjon	Gitt/fra	Til
V98-11	Røros Tweed	03.02.98 -	01.01.03
V98-14	Telenor Privat AS og Telenor Mobil AS	16.02.98 -	01.02.03
V98-22	Posten Norge BA	20.03.98	
V98-34	Trio Ving AS	20.03.98	
V98-43	SAS og Widerøe's Flyveselskap ASA	15.06.98 -	15.06.03

OPPHEVELSER MED EGET VEDTAKSNR.

Vedtatt etter

§§3-9/7-2	Navn/identifikasjon	Gitt/fra	Til
V98-20	Interkraft (tidligere Sørkraft) (se V98-33)	01.04.96 -	16.03.98
V98-33	Interkraft (tidligere Sørkraft) (opphevelse av V98-20)	01.04.96	01.04.99
V98-42	Reidar Olsen Engros AS v/Farveringen AS og "RO-gruppen"	05.06.98	
V98-46	Norges Lastebileier Forbund	01.07.98	
V98-54	Halaas Trafikkskole	05.08.98	
V98-55	Tjelde Kjøreskole og ABC Trafikkskole, begge Kristiansund	04.08.98	
V98-59	Bardu Kjørekontor	04.09.98	
V98-60	Norske Billedkunstneres Fagorganisasjon m/flere	21.08.98	
V98-61	Ventilasjonsbransjens Servicekontor, Oslo	21.08.98	
V98-65	Norges Takseringsforbund	07.09.98	
V98-71	Mini 9/Haralds Marked v/Jeet Singh, Drammen	25.09.98	
V98-72	Fiskernes Salgslag/Reinhartsen AS	06.10.98	
V98-73	Flyvefisken/K.Jacobsen	06.10.98	
V98-75	Nordsjøfisk/Bogstadveien Fisk og Vilt	08.10.98	
V98-76	Fjordfisk	08.10.98	
V98-77	Tano Aschehoug	13.10.98	
V98-79	Bibelselskapets Bokhandel (Det norske Bibelselskap)	13.10.98	
V98-80	Åmot Installasjon /Viva Elsenter, Vikersund	15.10.98	
V98-81	Rosenborg Dampbakeri m/flere	16.10.98	
V98-82	Auensen Elektriske Skien /Centrum Elektriske, Porsgrunn	16.10.98	
V98-83	Økonomisko/Salomon Sko v/AS Charles Blakstad	16.10.98	
V98-84	Gullsmid H. E. Petterson/E. Winæss	15.10.98	
V98-85	Møbel Miljø AS/SM Møbler AS, Larvik	16.10.98	
V98-86	Bryggeriforeningen, Oslo	15.10.98	
V98-87	Sjøvold Sko AS, Kongsberg	27.10.98	
V98-88	Treforedlingsindustriens Bransjeforening	28.10.98	
V98-89	Jerngjenvinningens Bransjekontor	29.10.98	
V98-90	Heidenreich Holding AS, Oslo	03.11.98	
V98-91	Centrum Service/Lasses Bilsenter, Skien	04.11.98	
V98-92	Grenland Transport AS	10.11.98	
V98-93	Videosound AS, Oslo/Fotax AS v/Roddevik	06.11.98	
V98-95	Intersport Kjærås /Frank Henningsen	06.11.98	
V98-96	Pukkestad Supermarked m/fl v/Reidar Torp, Sandefjord	06.11.98	
V98-98	Sko-Myhra, Skien og Porsgrunn	10.11.98	
V98-99	Minipris v/Øivind Holten	10.11.98	
V98-101	Garanti Skomagasin m/flere	10.11.98	
V98-113	Kjøpekortselskapenes Landsforbund	10.12.98	

Herskeren

Ingerid Blakstad

Dispensasjoner

Konkurransetilsynet har gjennom hele året hatt en systematisk gjennomgang av dispensasjoner som er gitt uten tidsbegrensning etter prisloven. Antall opphevelser må ses i sammenheng med dette. I de tilfeller hvor behovet for dispensasjon ikke var til stede, ble dispensasjonen opphevet, eller vurdert i forhold til grunnlaget for ny dispensasjon etter konkurranseloven. Siden 1995 har det vært en nedgang i antall innvilgede dispensasjoner gitt fra konkurranselovens § 3-3, og spesielt stor var nedgangen fra 1997 til 1998. Dette skyldes blant annet en snevrere forståelse av markedsdelingsbegrepet enn tidligere. Dette har kommet til uttrykk i en rekke vedtak og avgjørelser. I tråd med dette har Konkurransetilsynet gjort kjent at man vil oppheve tre dispensasjonsforskrifter, fordi de situasjoner som forskriftene tar sikte på å frita, gjennomgående ikke rammes av forbudet mot markedsdeling. Det gjelder forskriftene vedrørende bedrifts-erwerb, overdragelse av fast eiendom samt markedsdeling mellom privatpraktiserende tannleger. Forskriftene ventes opphevet i 1999.

I dispensasjonsvedtaket vedrørende flyselskapenes konsultasjonsmøter om interline-priser som er samarbeid om felles prissetting (V98-74) la Konkurransetilsynet til grunn at konkurranselovens forbudsbestemmelser ikke kom til anvendelse på samarbeid fritatt etter EØS-avtalens artikkel 53 (3). Av andre saker som er vurdert i løpet av året nevnes dispensasjon på vilkår for bokbransjeavtalen (V98-103) og avslag på søknad om dispensasjon for Bademiljøkjeden (V98-12).

<i>Dispensasjonssaker</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
Behandlet	176	150	129	131
Innvilget	163	130	101	70
Avslått	8	12	7	1
Bortfalt / opphevet	5	8	21	60

Det har vært en betydelig nedgang i antall dispensasjoner gitt fra konkurranselovens § 3-3. Dette skyldes blant annet en snevrere forståelse av markedsdelingsbegrepet enn tidligere.

<i>Forbudsbestemmelsene i konkurranseloven</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
§ 3-1 1. ledd og § 3-12.ledd (prissamarbeid og prisbindinger)	84	66
§ 3-2 (anbudssamarbeid)	7	3
§ 3-3 (markedsdeling)	45	16
§ 3-4 (sammenslutning)		17

Tabellene viser hvilke forbudsbestemmelser det ble gitt dispensasjon for og hvilke hjemler som ble benyttet i 1997 og 1998.

Under området «sammenslutning» finnes det ikke sammenliknbare tall for 1997.

<i>Hjemmelsgrunnlaget i konkurranseloven</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
§ 3-9 bokstav a (konkurransen forsterkes)	46	29
§ 3-9 bokstav b (effektiviseringsgevinster)	17	18
§ 3-9 bokstav c (liten betydning)	32	19
§ 3-9 bokstav d (særlige hensyn)	10	6

I noen av vedtektene kan det benyttes flere hjemler samtidig.

BRANSJEAVTALEN FOR BOKOMSETNING (V98-103)

I vedtak av 30. november 1998 fikk Den norske Forleggerforening (DnF) og Den norske Bokhandlerforening (DnB) dispensasjon fra konkurranse-loven for bokbransjeavtalen. Det ble stilt flere vilkår for dispensasjonen. Konkurransetilsynet mente at fastpris på blant annet skjønnlitteratur og sakprosa vil kunne bidra til å opprettholde både produksjon og spredning av kulturpolitiske bøker. Tilsynet mente med andre ord at kulturpolitiske hensyn kan veie tyngre enn effektivitetshensynet, for deler av avtalen, men dette gjelder ikke behovet for fast utsalgspris på skole-, lære- og fagbøker. Etter tilsynets oppfatning vil virkningen med fastprisregulering av disse to bokgruppene, hovedsakelig trygge det økonomiske grunnlaget for bokhandlere. Avtalens fastprisregulering av skole-, lære- og fagbøker fikk derfor ikke dispensasjon fra konkurranse-loven. DnD og DnB påklaget vedtaket til Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

Konkurransbegrensende samarbeid og skadelig bruk av markedsrett.

I 1998 vurderte tilsynet 52 saker etter inngrepshjemmelen i konkurranse-lovens § 3-10, og det ble fattet fire vedtak om inngrep.

Et av kravene som Arbeids- og administrasjonsdepartementet har satt til Konkurransetilsynet, er at utviklingen i markeder med tendens til økt konsentrasjon, som for eksempel i dagligvarebransjen, skal følges opp.

I forbindelse med vurderingen av samarbeidet mellom Norgesgruppen, Gartnerhallen og Bama mente tilsynet at det var virksom konkurranse mellom de fire dagligvaregrupperingene. For at konkurransen skal opprettholdes også i fremtiden, anså tilsynet imidlertid at antallet konkurrenter ikke må reduseres, og at det ikke bør opprettes bindinger mellom de fire dagligvaregrupperingene.

Kraftsektoren

I kraftsektoren gjaldt de fleste struktur- endringer samarbeid eller sammenslutninger mellom ganske små kraftselskaper. Sett fra et konkurransemessig synspunkt anså tilsynet disse endringer som lite problematiske. Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) har på oppdrag for konkurransemyndighetene utredet kryssseie og vertikal integrasjon i kraftmarkedet.

Telekommunikasjonssektoren

Konkurransetilsynet har også engasjert seg i en rekke saker og problemstillinger i telekommunikasjonssektoren. Tilsynet startet blant annet en vurde-

ring av muligheten for å pålegge Telenor å tilby fast forvalg av annen teleoperatør. Problemstillingen ble fulgt opp i samarbeid med Post- og teletilsynet (PT), og resultatet ble at PT fattet vedtak om innføring av fast forvalg fra 1. juni 1999, syv måneder tidligere enn fristen i EUs samtrafikkdirektiv. Av andre viktige saker i denne sektoren nevnes inngrep mot Telenors rabattordning Familie og Venner Mobil, som etter tilsynets vurdering kunne medføre begrenset konkurranse i mobilmarkedet (V98-14), samt vurderingen av avtale om rabatt på tele-tjenester mellom Telenor og bolig-samvirket (A98-18).

Transportsektoren

Konkurransetilsynet har utarbeidet en økonomisk analyse av prisdannelsen på og prisreguleringen av drosjetransporttjenester. Konklusjonen ble at det ville bidra til økt konkurranse og mer effektiv ressursbruk, dersom tilsynets maksimalprisregulering blir avvirket. Saken ble oversendt Arbeids- og administrasjonsdepartementet for nærmere vurdering.

Andre sektorer

Maksimalprisreguleringen for stykket kjøtt ble vurdert og anbefalt opphevet av Konkurransetilsynet, da den ikke kan sies å tilfredsstille de krav som bør stilles til en effektiv regulering. Reguleringen vil bli avvirket 31. mars 1999.

Inngrepsaker etter § 3-10

	1995	1996	1997	1998
Ferdig behandlet saker	58	61	79	52
Inngrepsvedtak	26	3	11	4

I 1998 vurderte Konkurransetilsynet 52 saker etter inngrepshjemmelen i konkurranse-lovens § 3-10, og det ble fattet fire vedtak om inngrep.

Myntdronningen
Ingerid Blakstad

DUPONT JET-SAKEN

DuPont JET ble nektet levering av depottjenester fra eierne av de eksisterende depotanleggene for bensin og autodiesel i Norge, og klaget saken inn til Konkurransetilsynet (A98-3). Tilsynet la til grunn at depoter ikke kan anses som essensielle fasiliteter og at JET har tilstrekkelige alternative etableringsmuligheter i depotmarkedet. Tilsynet fant det videre ikke godtgjort at de andre selskapene har misbrukt markedsrett, verken samlet eller hver for seg. Det var dermed ikke grunnlag for inngrep etter konkurranseloven § 3-10.

RØROS TWEEDS LEVERINGSNEKTELSE

Røros Tweed nektet Elsa M. Systue levering av stakke- og forklestoff til Tromsbunaden. Konkurransetilsynet vurderte stakke- og forklestoff til Tromsbunaden produsert i Norge, som et eget marked. I dette markedet er Røros Tweed eneste produsent i dag, uten alternative leverandører. Husfliden har status som eneforhandler. Tilsynet la til grunn at nektelsen vil opprettholde Husflidens monopolposisjon i markedet for salg av stakke- og forklestoff, og at Husfliden vil kunne utnytte sin markedsrett. Konkurransetilsynet vedtok 3. februar 1998 å pålegge Røros Tweed å levere stoff direkte til Elsa M. Systue, for å bidra til at konkurransen i markedet forsterkes. Vedtaket ble påklaget til AAD, som imidlertid opprettholdt tilsynets vedtak.

OSO HOTWATERS NEKTING AV LEVERANSER TIL OSLO RØRHANDLEL

Konkurransetilsynet grep i desember 1997 inn mot OSO Hotwaters nektning av leveranser til Oslo Rørhandel. Vedtaket ble blant annet begrunnet med et behov for økt konkurranse på grossistledet i VVS-næringen. Tilsynets vedtak ble påklaget av OSO Hotwater i begynnelsen av 1998. Departementet fant imidlertid ikke grunnlag for å omgjøre tilsynets vedtak, som dermed blir stående.

AVTALE MELLOM TELENOR OG NBBL/OBOS/USBL OM RABATT PÅ TELETJENESTER

Telenor inngikk i februar 1998 tilnærmet likelydende samarbeidsavtaler om teletjenester og teleprodukter med henholdsvis NBBL og OBOS/USBL (A98-18). Beboerne i det enkelte borettslag fikk tilbud om å inngå avtale med Telenor om rabatter på tjenester og produkter. Det ble gitt to typer rabatter på trafikk, og avtalene skulle være 3-årige. På bakgrunn av en foreløpig vurdering varslet Konkurransetilsynet Telenor om mulige inngrep. Det ble særlig lagt vekt på de konkurransebegrensende virkningene av den vederlagsfrie trafikken og på avtalenes varighet. Varslet ble sendt på høring til en del aktører i telemarkedet, og det fremkom en rekke innvendinger. Videre skjedde det en del markedsmessige og regulatoriske endringer i tiden etter varslet, herunder vedtak om innføring av fast forvalg og endrede samtrafikkpriser. I den endelige vurderingen av avtalene fant tilsynet at det ikke var tilstrekkelig grunnlag for et inngrep. Post- og teletilsynet (PT) har senere varslet inngrep mot avtalene, fordi rabattene ikke kan anses å være kostnadsorienterte.

Av andre saker hvor Konkurransetilsynet har vurdert skadelig bruk av markedsrett, kan nevnes pålegg overfor Røros Tweed om levering av stoff til Tromsbunaden til Elsa M. Systue (V98-11), inngrep mot bestemmelser i TrioVings forhandleravtaler som kunne begrense andre låsproducenters tilgang til markedet (V98-34) og vurdering av om TrioVings leveringsnektelse av låssystemkomponenter til grossister kunne begrense konkurransen i markedet (A98-6). Tilsynet har også vurdert konkurranseforholdene i markedene for sement og kunstgjødsel.

Bedriftserverv

Konkurransetilsynet har de seneste år registrert et høyt antall bedriftserverv (965 i 1998). I 1998 ble det foretatt en nærmere vurdering av 46 bedriftserverv. Arbeidet i forbindelse med Postens erverv av Forbrukerkontakt og SAS' erverv av aksjer og aksjeopsjoner i Widerøe's Flyveselskap krevde betydelig innsats av ressurser fra tilsynets side. Sistnevnte kjøp forsterket begrensningen av konkurransen i markedet for lufttransport i rutetrafikk. Kjøpet ble tillatt på bestemte vilkår, som blant annet skal sikre ikke-diskrimi-

nerende bruk av Widerøes enerettsruter (V98-43). Avgrensningen av det relevante markedet sto sentralt, og saken reiste juridiske problemstillinger vedrørende bedriftservervsbegrepet i konkurranse-loven § 3-11, samt forholdet til forbudsbestemmelsene og § 3-10.

Posten Norge BAs overtakelse av Forbruker-Kontakt AS førte til en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for distribusjon av uadressert direkte-reklame i tett befolkede områder. Ervervet ble tillatt på det vilkår at virksomhet som ble overtatt ved ervervet, videreføres i eget aksjeselskap. Det er videre stilt betingelser som skal sikre

Postens kunder og konkurrenter mot diskriminerende og skadelige forretningsvilkår (V98-22).

Konkurransetilsynet har også gjort en grundig vurdering av andre saker, her nevnes samarbeidet mellom Aftenpostens erverv av Net 2 Interaktiv (A98-11) og fusjonen mellom NorBillett og Billett-service (A98-15).

Strukturelle endringer innen dagligvarebransjen og kraftsektoren har vært fulgt nøye opp, uten at Konkurransetilsynet har funnet grunnlag for inngrep. På slutten av året ble tilsynet gjort kjent med planer om større erverv av eierandeler i kraftbransjen.

PRISREGULERING AV DROSJEKJØRING

Maksimalprisene ble i april justert i henhold til indeksmodellen, og uten effektivitetstrekk denne gang. Justeringen var marginal, og Norges Taxi-forbund var uenig i resultatet og saksbehandlingen. Konkurransetilsynet foretok en ny vurdering av grunnlaget for å prisregulere drosjekjøring. Tilsynet hadde tidligere foreslått at ansvaret for prisreguleringen ble overført til samferdselsmyndighetene, men man kom nå frem til at det konkurransemessig sett var ønskelig å foreta en avvikling av reguleringen. Tilsynets vurdering ble sendt på høring til berørte instanser og senere til vurdering i Arbeids- og administrasjonsdepartementet, som selv ønsket å ta stilling til saken. En avklaring om reguleringsregimets fremtid var ikke klar ved utgangen av 1998.

Bedriftserverv	1995	1996	1997	1998
Registrert	447	696	1035	965
Vurdert	24	46	41	46
Inngrep	1	1	3	2

Figuren viser utviklingen av saker under bedriftserverv fra 1995-1998

Internasjonalt arbeid

Den tiltakende globaliseringen av verdensøkonomien fører til at flere konkurransereguleringer og bedrifts-erhverv har grenseoverskridende virkninger og inngås mellom bedrifter lokalisert i ulike land. Dette reiser spørsmålet om hvordan man skal sikre en mest mulig effektiv håndheving av konkurranselovgivningen. Problemstillingene har vært drøftet i ulike fora, og Konkurransetilsynet har deltatt aktivt i denne debatten.

Verdens handelsorganisasjon – WTO – nedsatte i desember 1996 en arbeidsgruppe for å studere problemstillinger vedrørende samspillet mellom handels- og konkurransepolitikken. Arbeidsgruppen har avlevert en rapport og vil fortsette sin virksomhet i 1999. De samme problemstillingene har også vært drøftet ut fra et utviklingsperspektiv i UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). Konkurransekomiteen i OECD har også lenge arbeidet med disse problemstillingene. Blant annet har dette arbeidet ført til en rådsanbefaling fra OECD om å iverksette effektive tiltak mot de mest skadelige former for kartellvirksomhet (såkalte «hard core cartels»). De samme spørsmålene debatteres også mellom de nordiske konkurransemyndigheter. På norsk initiativ og som en oppfølging av OECDs anbefaling om «hard core cartels», nedsatte de nordiske konkurransemyndigheter høsten 1998 en arbeidsgruppe for å studere behovet for et nærmere samarbeid om håndhevingen av nasjonal og EF/EØS konkurranselovgivning.

Som ledd i EØS-arbeidet har Konkurransetilsynet deltatt aktivt i Europakommisjonens regelverksarbeide. Særlig har tilsynet vært engasjert i Kommissjonens arbeid med å utforme ny politikk når det gjelder vertikale reguleringer og endringer av fusjonsregelverket.

Konkurransetilsynet har på oppdrag fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet utredet en rapport om EØS-avtalens betydning for norsk konkurranselovgivning. Rapporten konkluderer blant annet med at det er grunn til å vurdere å gi tilsynet hjemmel til å håndheve EØS artikkel 53 og 54.

I september 1998 arrangerte Konkurransetilsynet en internasjonal konferanse i Oslo. Temaet for konferansen var «The Foundations of Competition Policy Analysis». 145 deltakere fra 20 land var tilstede på konferansen.

Offentlig kjøp av varer og tjenester – konkurranseutsetting

Etter konkurranselovens § 2-2 d) skal Konkurransetilsynet «påpeke konkurranseregulerende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å forsterke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter». I 1998 har tilsynet foretatt 51 påpekninger (12 til departementer/direktorater og 39 til kommuner/fylkeskommuner) og avgitt 159 høringsuttalelser. Det offentliges anskaffelsesutgifter utgjorde 187 milliarder kroner i 1996, nesten 20 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Anskaffelsesutgiftene utgjør altså en betydelig del av samfunnets ressurser, og for det offentlige er det viktig at de innkjøpte varer og tjenester er av ønsket kvalitet til lavest mulig kostnad. Dette stiller betydelige krav til anskaffelsesprosessen. Nøkkelfaktorer for å oppnå effektive innkjøp er blant annet tilstrekkelig kompetanse hos offentlige innkjøpere, og at leveranser skjer etter konkurranse mellom leverandørene, samt at reglene som styrer anskaffelsesprosessen er oversiktlige og sikrer likebehandling. Det er viktig at det offentlige opptre som profesjonell innkjøper og stimulerer til konkurranse mellom et bredt spekter av leverandører.

Konkurransetilsynet satte i 1998 søkelyset på konkurransemessige sider ved kommunen som innkjøper av varer og tjenester. En sentral problemstilling, ikke minst for kommunene selv, var om den aktuelle kommunen utelukkende skulle dekke sitt behov for en tjeneste gjennom å produsere den selv, eller om kommunen skulle kjøpe tjenesten fra konkurrerende tjenesteytere, eventuelt med kommunen selv som en av konkurrentene. En slik overgang er eksempel på konkurranseutsetting av kommunal virksomhet.

Konkurranseutsetting av kommunale tjenester ble drøftet av en nordisk arbeidsgruppe som på norsk initiativ ble nedsatt av de nordiske konkurransemyndigheter. Arbeidsgruppen avla rapport til Nordisk møte i september. Rapporten er utgitt som nr. 1 i en ny rapportserie fra de nordiske konkurransemyndigheter. En omfattende kartlegging av kostnader forbundet med innsamling og transport av forbruks-

avfall, anbudspraksis og organisering av denne tjenesten i alle landets kommuner ble gjennomført i 1998. Undersøkelsen tyder på at konkurranseutsetting har ført til reduserte kostnader for kommunene.

Konkurransetilsynet har også vurdert andre sider ved ervervsvirksomheten i kommunene. En arbeidsgruppe utarbeidet en rapport om tilsynets fremtidige arbeid mot kommuner og fylkeskommuner. Det tas sikte på at tilsynet i 1999 tar kontakt med innkjøpere i kommuner og fylkeskommuner. Formålet er å etablere en informasjonskanal for å avdekke eventuelle brudd på bestemmelsene i konkurranseloven, samt bidra til at konkurransehensyn blir tillagt størst mulig vekt i innkjøps- og anbudsprosesser. Arbeidsgruppen har også foretatt en gjennomgang av regler og rutiner for sakshåndtering overfor offentlige reguleringer, og det er utarbeidet forslag til nye retningslinjer for tilsynet.

En rekke antatte konkurranseskadelige forhold ble tatt opp med enkeltkommuner. I enkelte saker ble det påpekt uheldige konkurransevriddinger av offentlige tiltak, som offentlige støtteordninger i bransjer som domineres av kommersiell drift, uheldige autorisasjonsordninger m.m. Flere saker gjaldt forhold som begrenser etableringsmulighetene.

I løpet av året utarbeidet Konkurransetilsynet et innspill til ny stortingsmelding om landbrukspolitikken. Det ble fokusert spesielt på de konkurransemessige aspekter ved en del viktige reguleringer i landbruket.

FORSKRIFT OM FLYSELSKAPENES PLIKT TIL Å MELDE INN BILLETTPRISER

Med forskrift av 2. november 1998, som er hjemlet i luftfartsloven, fikk Konkurransetilsynet på plass virkemidler for å overvåke prisutviklingen i de deregulerte luftfartsmarkedene, jf. at tilsynet har ansvar for håndheving av Rådsforordning (EØF) 2409/92 av 23. juli 1992. Forskriften skal sikre at tilsynet får relevant informasjon om prisutviklingen til rett tid, slik at tilsynet vil være i stand til å vurdere om inngrep mot flyselskapenes prisfastsetting er nødvendig.

SKANSKA/SCANCEM

I 1995 fusjonerte Akers byggevaredivisjon og svenske Euroc, til Scancem, hvor både Aker og Skanska fikk en eierpost på en tredel. Skanska og Aker mente den gang at de ikke hadde plikt til å meldeervervet til Europakommisjonen. Kommisjonen har vært av en annen oppfatning og har holdt saken åpen siden 1995. Høsten 1997 kjøpte Skanska seg opp til 48 prosent i Scancem. Etter Kommisjonens oppfatning fikk Skanska kontroll med selskapet, noe som medførte meldeplikt for Skanska. Det ble anført at oppkjøpet hadde konkurransemessig virkning for salg av sement og ferdigbetong i Sverige, og det kunne ha virkninger i Norge og Finland.

Skanska kom høsten 1998 med et forslag til forlik med Kommisjonen. Forlikforslaget innebar at Skanska skulle selge seg helt ut av Scancem og at Scancem skulle avhende sementvirksomheten i Finland. Konkurransetilsynet hadde flere innsigelser til Kommisjonens utkast til beslutning i saken. Tilsynets innvendinger ble fremført i rådgivende komité, der synspunktene ble delt av et mindretall i rådgivende komité. Kommisjonen fattet imidlertid 11. november 1998 et vedtak i overensstemmelse med forlikforslaget.

Høringssaker	1995	1996	1997	1998
Behandlet	150	154	180	159
Uttalelser av betydning	73	64	92	54
Påpekninger etter krrl 2-2 d	11	4	11	51

Konkurransetilsynet har behandlet 159 høringssaker i 1998, og i 54 av sakene hadde tilsynet merknader av betydning.

KONKURRANSETILSYNETS INNSPILL TIL STORTINGSMELDING OM LANDBRUKSPOLITIKKEN

Konkurransetilsynet har vurdert den senere tids endringer i maktstruktur mellom de ulike ledd i omsetningskjeden, herunder primærprodusenter og dagligvarehandelen. Man anså det som sannsynlig at konsentrasjonsøkningen i dagligvarehandelen i løpet av 1990-årene har medført at dagligvarehandelens leverandører, herunder enkelte samvirkebedrifter, i mindre grad enn tidligere kan utnytte markedsrett overfor sine avtakere.

Tilsynet mente at det bør legges til rette for konkurranse i landbruksmarkedene ved at reguleringer som ikke er begrunnet i markedssvikt oppheves, og påpekte at forskjellige reguleringer vil kunne gi forskjellige resultater med hensyn til samfunnsøkonomisk effektivitet. Staten foreslo at den kommende stortingsmelding særlig bør bidra til å kartlegge markedssvikt og presisere mål for landbrukspolitikken, og understreket videre at regulerings- og støtteformer som baserer seg på markedsrett hos aktørene, i alminnelighet ikke er samfunnsøkonomisk effektive. Reguleringsansvaret bør ikke ligge hos markedsaktørene, ettersom dette særskilt kan bidra til å forsterke konkurransevriddningene i markedet.

Prisopplysning og prisundersøkelser.

Virksom konkurranse forutsetter blant annet at markedsdeltakerne er prisbevisste og får tilfredsstillende informasjon om priser og andre forhold av betydning for deres handlinger. Implementeringen av den nye gjennomføringsforskriften for prisopplysning for tjenester har vært en sentral oppgave i 1998. Det ble gjennomført en utstrakt informasjonsvirksomhet om den nye forskriften overfor enkeltbransjer. I en rekke tjenesteytende bransjer med et mer komplisert produktspekter, er det med tanke på at forskriftenes intensjoner skal etterleves, lagt til rette for tilpasninger og tolkninger. Prisopplysningen er gjennomgående tilfredsstillende med hensyn til merkingen av varer. I de fleste tjenesteytende bransjer er prisopplysningene blitt mer i tråd med intensjonene i den nye forskriften.

EU vedtok i februar 1998 et direktiv om prismerking. En intern arbeidsgruppe utarbeidet forslag til norske bestemmelser om enhetsmerking, i henhold til EØS-traktaten. Utforming og iverksettelse av regelverket i nasjonal rett vil bli forsøkt harmonisert mellom de nordiske land.

I løpet av året ble det foretatt sju prisundersøkelser. Informasjon om undersøkelsene ble gjort tilgjengelig for publikum gjennom riksdekkende og lokale pressemeldinger. Dette gjaldt blant annet landsdekkende prisundersøkelser for elektrisk kraft, kommunale avgifter ved gravferd, EU-kontroll på kjøretøy, drivstoff og eiendomsmeglere.

Tilbakemelding fra medier, forbrukere og kraftleverandører tyder på at Konkurransetilsynets kraftbase har etablert seg som den «gjeldende» prisoversikt i markedet. Tilsynet har på denne måten lagt til rette for økt konkurranse (se ramme).

Andre faglige arbeidsoppgaver

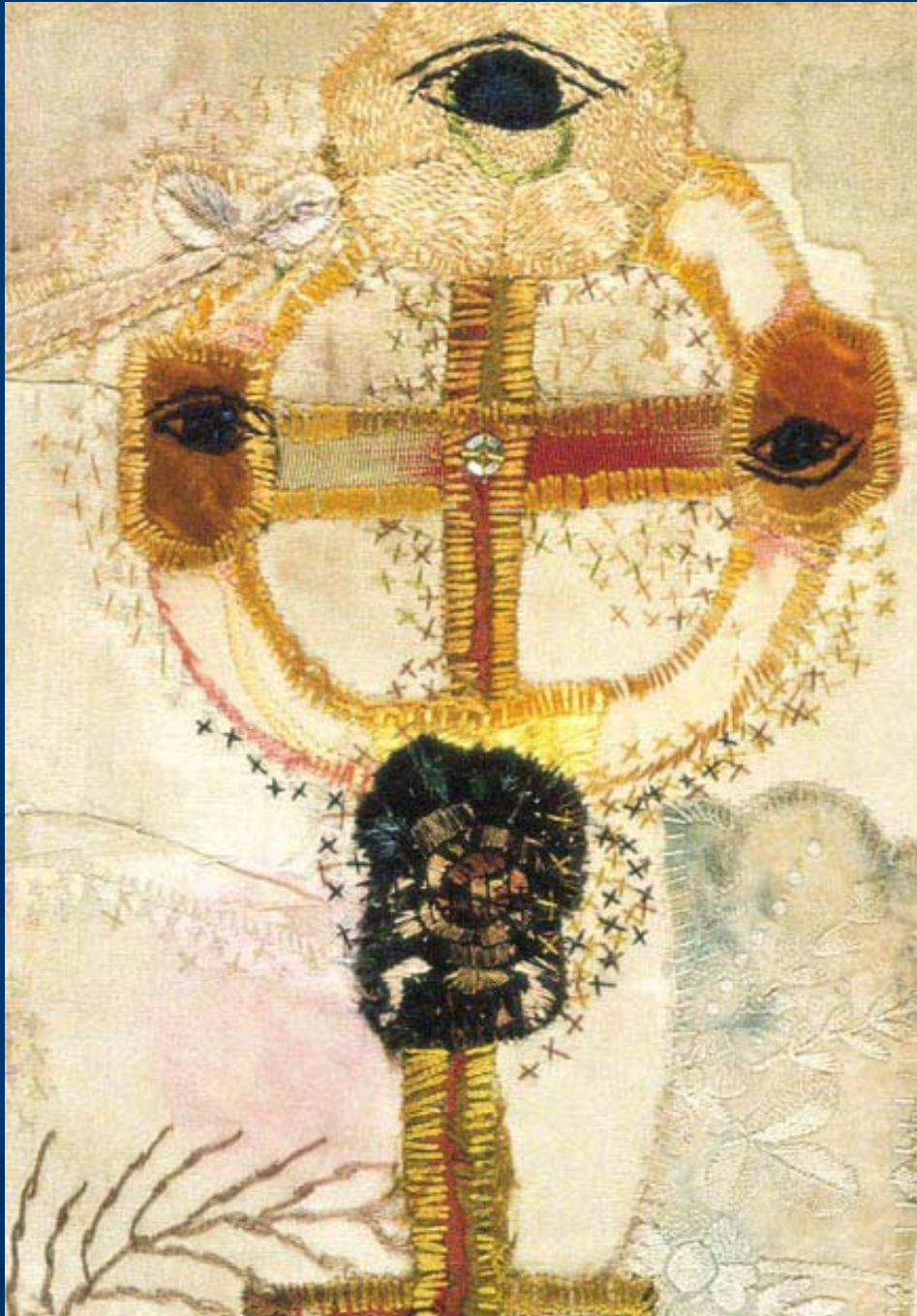
Det ble behandlet 45 klager etter forbudet i pristiltaksloven § 2 mot blant annet å kreve en urimelig pris. Samtlige saker ble henlagt, hvorav fire etter at innklagede uoppfordret reduserte sitt prisforlangende. Det ble utarbeidet halvårlige prognoser for utviklingen i konsumprisindeksen og månedsrapporter om utviklingen i konsumprisindeksen. Dette arbeidet ligger på siden av Konkurransetilsynets «kjerneområder».

Antall saker etter husleiereguleringsloven har i 1998 vært noe lavere enn året før (105 i 1998 og 116 i 1997). En del av sakene var arbeidskrevende og juridisk kompliserte, og skjønnstemaet var ofte omtvistet. Flere saker har krevd oppfølging fordi vedtaket ikke ble fulgt. En sak ble av denne grunn anmeldt. En kjennelse i Høyesteretts kjæremålsutvalg i september har fått store konsekvenser for håndhevingen av loven. Kjennelsen slo fast at et inngrepsvedtak bare gjelder det aktuelle leieforhold, mens praksis hittil har vært at vedtaket står fast, uavhengig av endring på eier- eller leietakersiden.

Det ble i 1998 foretatt 548 innskjerpingen av bestemmelsene i kredittkjøpsloven. Det ble i løpet av beretningsåret registrert en bedring i etterlevelsen av bestemmelsene. Den lokale bistanden til Forbrukerombudet (FO) ved håndhevingen av markedsføringsloven skjedde i tråd med de ressurser som etter avtale skulle stilles til rådighet for FO på årsbasis. Det er FO som styrer den faglige virksomheten.

MELDEPLIKT FOR KRAFTPRISER

I 1998 ble det, basert på en meldepliktsordning, etablert en base over kraftpriser på Internett. Elektrisitetsverkene er pålagt å melde sine priser og senere ukentlige endringer av disse, til Konkurransetilsynet. Hver mandag blir basen oppdatert, slik at tilbydernes priser fortløpende er tilgjengelige på tilsynets Internettsider. Basen benyttes av mange og er ofte sitert, både av aktører, medier og forbrukere, og synes å ha bidratt til bedre og oppdatert informasjon om priser og prisutvikling i dette markedet. Markedet for elektrisk kraftsalg til vanlige forbrukere er forholdsvis nytt. Tilsynet har sett nødvendigheten av å bidra til at mest mulig kunnskap om dette nye markedet er tilgjengelig, slik at forbrukerne kan foreta rasjonelle valg.

Skjebnehjulet
Ingerid Blakstad

Bemanningen i Konkurransetilsynet ble i løpet av året styrket på flere områder, blant annet gjennom opprettelsen av en fjerde markedsseksjon ved Konkurransavdelingen, samt gjennom økt bemanning både ved Kontrollkontoret, Juridisk stab og Utredningsstaben. Ansettelsene har skjedd suksessivt gjennom året, noe som til tider har medført vesentlig kapasitetsmangel. I løpet av høsten var de fleste stillinger besatt.

Etaten har fulgt opp planene for økt IT-satsing og arbeidet for å styrke medarbeidernes kompetanse. Det ble etablert et nytt og mer robust datanettverk mellom regionkontorene og sentralenheten, noe som har bidratt til å effektivisere datakommunikasjonen mellom enhetene i Konkurransetilsynet.

Større åpenhet i datasystemene stiller større krav til IT-sikkerheten, og en del tiltak ble gjennomført i 1998. Konkurransetilsynet har også satt i gang tiltak for å unngå at overgangen til år 2000 vil skape problemer.

Saksbehandling

Effektiviteten i den interne saksbehandlingen var tilfredsstillende. Tidsfrister overskrides i svært liten grad. De enkelte vedtak har hatt stor betydning for de involverte aktører. Norman-utvalgets rapport, «Ikke for å vinne? – Analyse av konkurranseforhold og konkurransepolitikk», viser at tilsynet står overfor betydelige utfordringer. Utvalgets anbefalinger om klagegangen etter konkurranseloven og forholdet mellom konkurransemyndighetene og sektormyndighetene har ført til en særskilt oppfølging i Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

NORMAN - RAPPORTEN

Etter initiativ fra Konkurransetilsynet oppnevnte Arbeids- og administrasjonsdepartementet sommeren 1996 et ekspertutvalg under ledelse av professor Victor Norman for å utrede konkurranseforholdene og konkurransepolitikken i Norge. Ekspertutvalgets rapport forelå 23. februar 1998 (SNF-rapport nr. 8/98). I første del av rapporten drøftes betydningen av konkurranse og økonomisk effektivitet, forhold som påvirker graden av konkurranse, og mål og ambisjoner i konkurransepolitikken. I andre del skisseres en generell tilnæringsmåte for analyse av konkurranseforhold, og tilnæringsmåten anvendes som illustrasjon på tre norske markeder – teletjenester, elkraft og TV-reklame. I siste del av rapporten drøftes organiseringen av og ansvarsområdet for konkurransemyndighetene.

Medlemmer av ekspertutvalget presenterte rapporten på den internasjonale konferansen «The Foundations of Competition Policy Analysis», som ble arrangert av Konkurransetilsynet i september 1998. Rapporten er også blitt kommentert i tidsskriftet *Konkurranse* nr. 4, desember 1998, av professorene Svend Hylleberg og Per Baltzer Overgaard fra Danmark.

Informasjon

Informasjon er definert som ett av flere strategiske virkemidler. Konkurransetilsynet er i nær kontakt med aktuelle målgrupper, både direkte og via mediene. Det har vært stor medieinteresse og stadig flere henvendelser fra journalister vedrørende tilsynets virksomhet. Størst interesse knytter det seg til store fusjonssaker og kontroller, men også forbrukerrettede saker, som prisundersøkelser, får mye oppmerksomhet. Det ble sendt ut pressemeldinger i forbindelse med sentrale vedtak og prisundersøkelser. I løpet av året har tilsynet fått egen hjemmeside på Internett, og det eksterne tidsskriftet *Konkurranse* ble lansert i 1998. Informasjon til forbrukere og næringsdrivende ivaretas også gjennom møter, foredrag og egne informasjonsark knyttet til sentrale temaer.

Bemannings situasjonen

Det var ca. 150 ansatte i Konkurransetilsynet ved utgangen av 1998. Disse utgjorde 139 årsverk. 43 prosent var kvinner, og 57 prosent var menn. Gjennomsnittsalderen for ansatte var 41,3 år pr. 31.12.98. Tilsetningsrådet behandlet 38 saker i løpet av året.

Andel kvinnelige ledere

Av 23 ledere med personalansvar var to kvinner. Dette gir en kvinneandel for ledere i Konkurransetilsynet på 9 prosent. Målsettingen er å ha en andel på minst 30 prosent innen år 2001. Det har vært et problem at kvinner med tilstrekkelige faglige kvalifikasjoner har uteblitt blant søkerne til lederstillinger. Blant saksbehandlerne i tilsynet er det mange dyktige kvinner, som kan utvikle seg til gode lederemner. Dette likestillingsmålet er prioritert i strategiplanen for perioden 1999-2001.

Ressursbruk

<i>Konkurransetilsynets avdelinger og antall ansatte</i>	<i>Antall ansatte 1998</i>
Konkurransedirektør	1
Konkurransseavdelingen	38
Kontrollavdelingen	72
Juridisk stab	12
Utredningsstab	5
Informasjonsstab	4
Administrasjonsstab	19
Totalt antall ansatte	151

Antall ansatte fordeler seg slik på Konkurransetilsynets avdelinger

INTERNETT

Konkurransetilsynet etablerte egne Internettsider i begynnelsen av 1998. I løpet av året har sidene blitt jevnlig forbedret slik at de i dag fremstår som en viktig kanal for informasjon om tilsynets virksomhet og regelverk. Sidene finnes på: www.konkurransetilsynet.no, og inneholder alle vedtak og avgjørelser, pressemeldinger, konkurranseloven, oppdaterte kraftpriser og resultater fra ulike prisundersøkelser som er utført av Konkurransetilsynet.

KONKURRANSE

Tidsskriftet *Konkurranse* utkom med fire nummer i sin første årgang. Målet er å informere om Konkurransetilsynets virksomhet og samtidig stimulere til debatt om konkurranserelaterte temaer. Bidrag til de konkurransefaglige artiklene kommer fra tilsynets ansatte, departementet, forskningsmiljøer og artikkelforfattere med erfaring fra den praktiske siden av konkurransepolitikken, som for eksempel advokater.

KONKURRANSETILSYNETS SKRIFTSERIE

Konkurransetilsynets nye skriftserie *Skrifter fra Konkurransetilsynet*, presenterer notater og andre arbeidsdokumenter som beskriver konkurransesituasjonen i ulike markeder og hvilke konkurransestimulerende tiltak som er blitt iverksatt. Serien, som utkommer med fire numre i året, gir uttrykk for hvordan tilsynet arbeider med forskjellige markeder og kan ha interesse for eksterne lesere.

Arbeidsmiljø - samarbeid - HMS

Ledelsen har et utstrakt samarbeid med sine ansatte. Høsten 1997 gjennomførte tilsynet en arbeidsmiljøundersøkelse, som ble fulgt opp med tiltak i avdelinger og staber i 1998. Flere ansatte fikk problemer som ble relatert til inneklima i forbindelse med innflytting i nyoppussede lokaler ved hovedkontoret i 1994-95. Problemene har vært gjenstand for grundig utredning, og ulike løsninger er blitt gjennomført for å utbedre disse. Problemerkene med inneklimaet anses å være løst i beretningsåret.

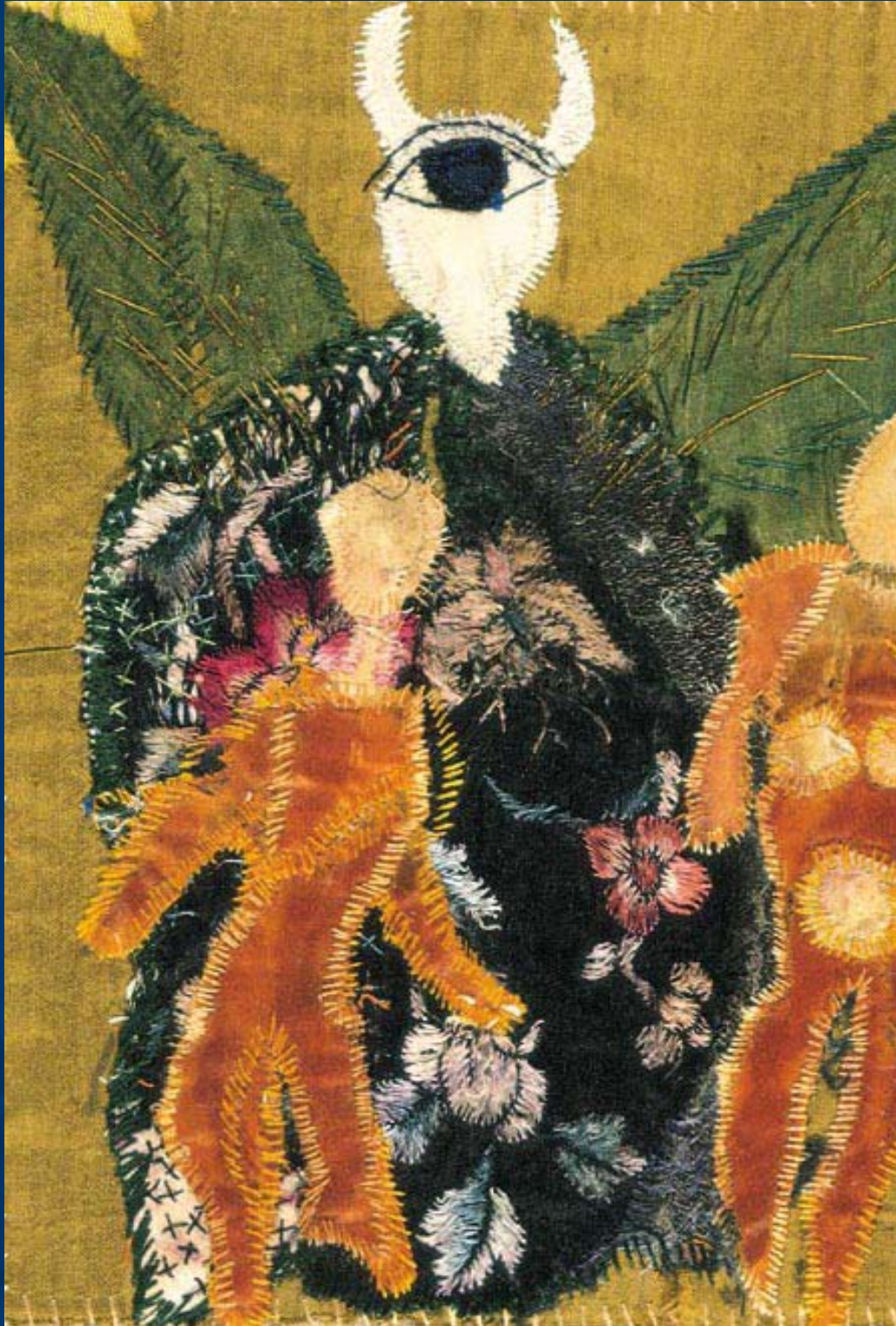
Opplegget for Helse - Miljø og Sikkerhetsarbeidet er revidert og handlingsplaner ble utarbeidet for å følge opp HMS-arbeidet.

Konkurransetilsynet har de siste årene samordnet samarbeidet med de ansatte etter Hovedavtalen og arbeidsmiljøloven, i et eget organ; SAMU (Samarbeids- og arbeidsmiljøutvalget). I 1998 ble det vedtatt å innde organiseringen av samarbeidet etter henholdsvis avtaleverk og lov med et eget AMU (arbeidsmiljøvalg) og et eget forum for saker etter Hovedavtalen. SAMU behandlet 69 saker i 1998.

Turnover

25 medarbeidere har formelt fratrudd sin stilling i Konkurransetilsynet, mens det ble foretatt 22 nytilsetninger i 1998. Seks medarbeidere hadde pr. 31.12, permisjon. Personalgjennomstrømmingen er beregnet til 16 prosent i 1998. Tilsvarende tall for 1997 og

1996 var henholdsvis 12 prosent og 8 prosent. Turnover er spesielt høy for saksbehandlere med høyere utdanning. Gjennomsnittslønnen for Konkurransetilsynets medarbeidere pr. 31.12.1998 var kr 265 918,- Dette er 7,4 prosent høyere enn pr. 31.12.1997.

Djevelen
Ingerid Blakstad

Resultatanalyse

Lønn og godtgjørelser inkluderer poster som vanlige lønnsutbetalinger, overtidsgodtgjørelser og arbeidsgiveravgift. Varer og tjenester dekker alle andre typer utgifter. De viktigste utgiftstypene er lokalleie, reiseutgifter, kontortjenester og maskiner, inventar og utstyr. Utgiftsøkningen de siste to årene skyldes økt bemanning og større oppgraderinger av maskiner og utstyr.

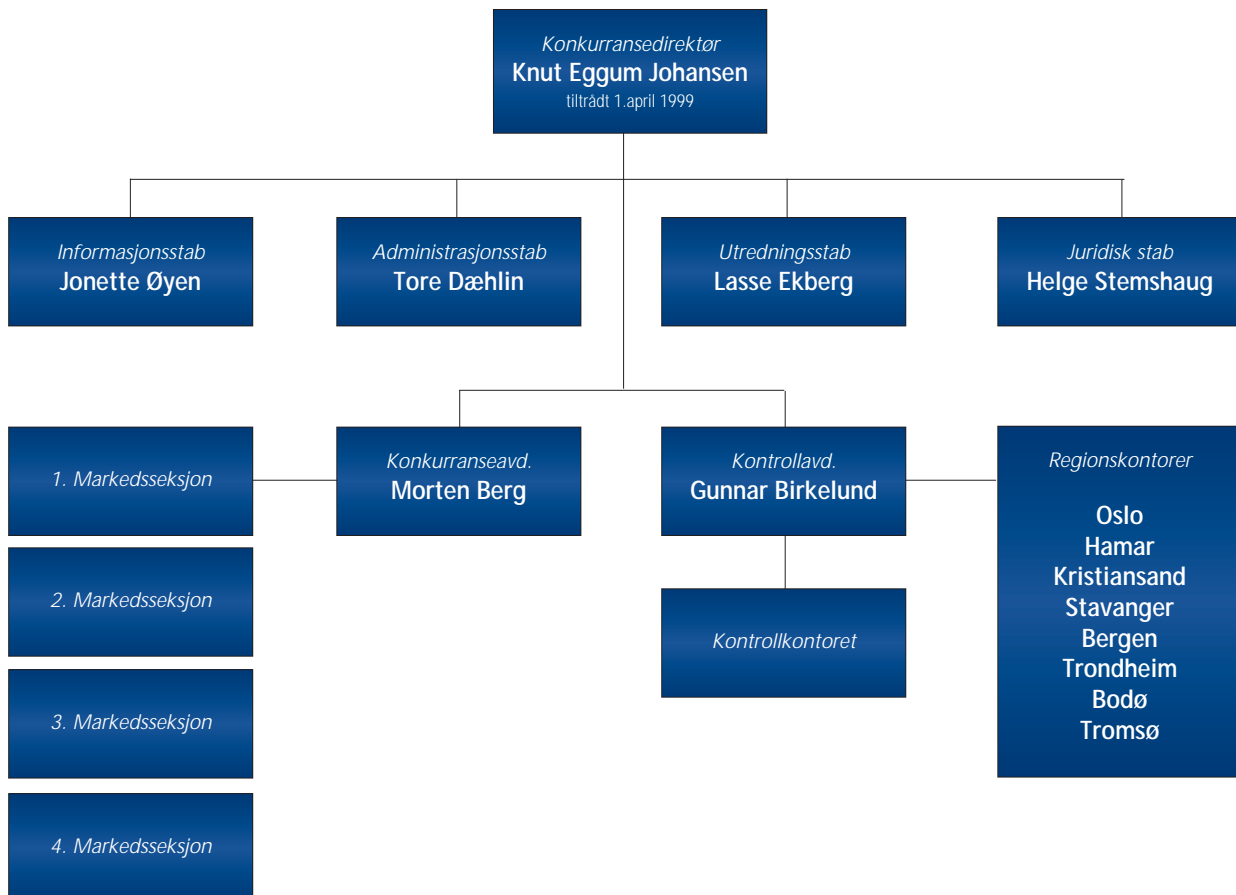
Konkurransetilsynets utgifter dekkes i sin helhet inn gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. Bevilgningene i perioden 1995–1998 avviker noe i forhold til tabellen ovenfor, da ubrukte bevilgninger i et år er overført til neste.

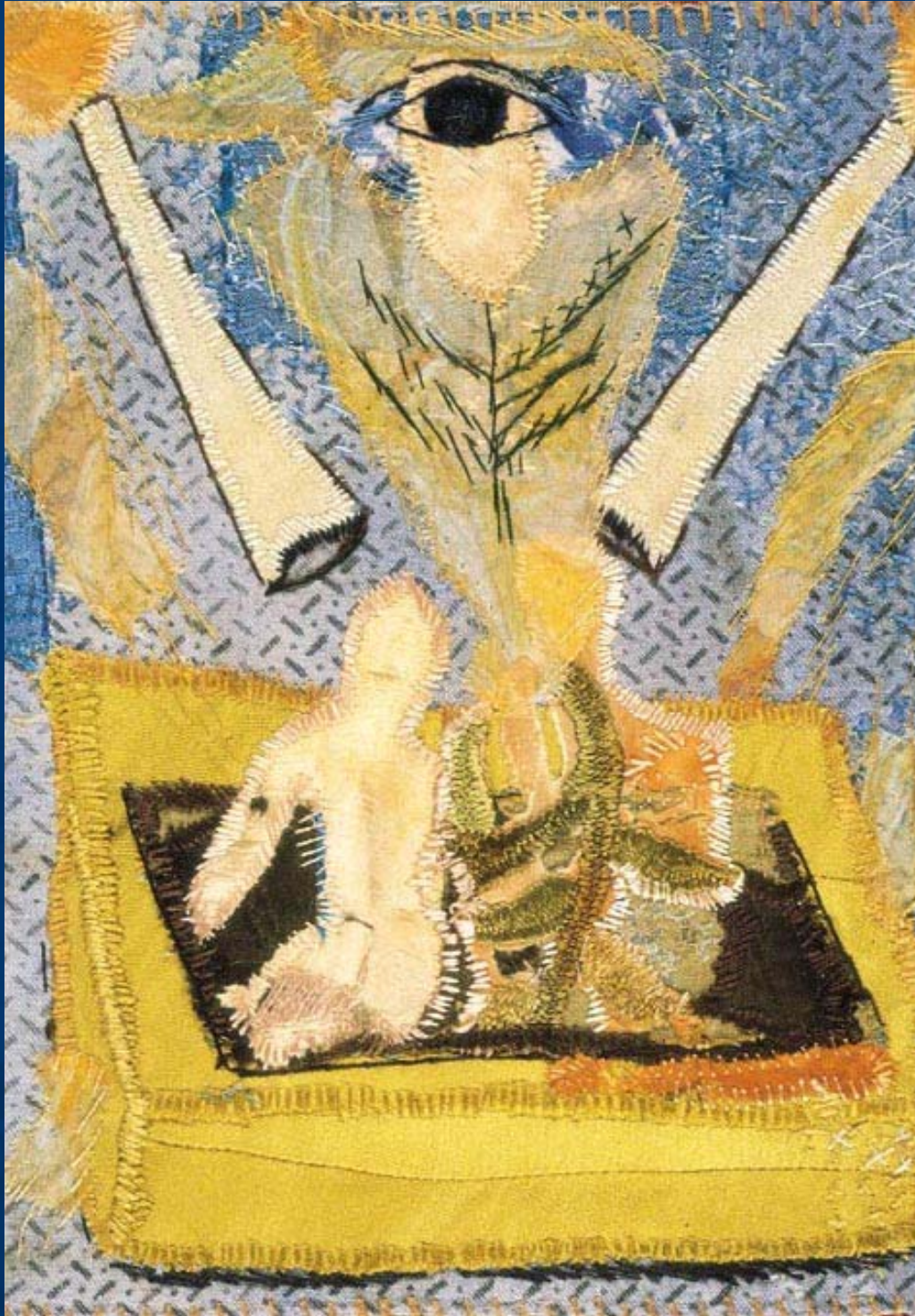
TABELL: KONKURRANSETILSYNETS REGNSKAP 1995 - 1998

År	Lønn og godtgjørelser	Varer og tjenester	Sum regnskap
1995	36,1	16,4	52,5
1996	36,4	19,4	55,8
1997	39,7	23,0	62,7
1998	43,5	20,9	64,4

Alle tall er i millioner kroner.

Organisasjonskart

Dommen

Ingerid Blakstad

Målstyring i fremtiden

Virksomhet 1999–2001

Den tekniske, økonomiske og politiske utviklingen vil stille Konkurransetilsynet overfor nye oppgaver og utfordringer i strategiperioden.

Strategiske utfordringer

De strategiske utfordringene for Konkurransetilsynet er en følge av rammebetingelser, målstruktur og forventede utviklingstrekk. Konkurranspolitikken kan fungere som et virkemiddel i den økonomiske politikken.

Hovedoppgaven for Konkurransetilsynet vil i perioden fortsatt være håndheving av konkurranselovens forbuds- og inngrepsbestemmelser (kapittel 3 i konkurranseloven). Det vil også bli lagt vekt på praktisk konkurransepolitikk overfor offentlige aktører. Markeds-

overvåkingen vil bli forsterket gjennom aktivt tilsyn med konkurranseforholdene i markedene for å avdekke skadelige konkurransebegrensninger.

Etaten vil fokusere på deregulerte markeder der markedets struktur og aktørenes atferd fortsatt kan bære preg av tidligere styringsmekanismer. I den grad det kan være motstridende målsettinger mellom effektivitet og konkurranse, vil effektivitetsmålet bli prioritert.

Konkurransetilsynet skal aktivt medvirke til å tilrettelegge for konkurranse som virkemiddel på områder der den ikke, eller i begrenset grad, har vært anvendt. Særlig vil tilsynet være en viktig aktør for å etablere velfungerende markedsordninger i relasjon til nye konkurranseområder. Effektiv konkurranse avhenger av at konkurranse-

lovens forbud overholdes og at tilsynets vedtak etterleveres. Tilsynet vil arbeide for at sanksjonene virker tilstrekkelig preventive. Tilsynet vil også vurdere sin praksis for håndheving av mindre overtredelser.

Gjennom utvikling av bedre systemer for beregning av vinningsavståelse som sanksjoneringsmiddel, vil Konkurransetilsynet mer effektivt kunne beregne eller godtgjøre den vinning aktørene har hatt som følge av ulovlig samarbeid. Tilsynet vil i kommende planperiode effektivisere eksisterende modeller og utvikle slike systemer. Erfaringene med konkurranseloven av 1993 har vist et behov for endring av loven på enkelte punkter. Konkurransetilsynet vil arbeide for å fremme forslag til en lovendring tidlig i strategiperioden.

Prioriterte satsningsområder

HÅNDHEVING AV KONKURRANSELOVENS FORBUDSBESTEMMELSER OG KONKURRANSETILSYNETS VEDTAK

Oppfølging av vedtak gis økt oppmerksomhet og prioritet. Bruk av alternative sanksjonsformer. Utvikling av det metodemessige grunnlag for sanksjonering. Utredning av behov for internasjonal informasjonsutveksling.

AKTIV UTØVELSE AV KONKURRANSEPOLITIKK

Utvikling av hensiktsmessige informasjonssystemer samt kompetanse på modellering av markeder og anvendelse av informasjon. Aktiv utøvelse av konkurransepolitikk, basert på informasjonssystemer som raskt kan lede oppmerksomheten mot markeder der det er i ferd med å oppstå konkurransebegrensninger. Utvikling av kompetanse og faglig oppdatering; bedre kunnskap om datagrunnlag og informasjonstilgang.

REGULERINGSREFORM

Deregulering (omregulering). Videreføring av arbeidet med konkurranseutsetting av offentlig tjenestebruk og generell konkurranseorientering av offentlig sektor. Det vil bli fokusert på sektorer der det i dag er liten bruk av konkurranse som virkemiddel og der man vil studere hvordan konkurranse kan bli et effektivt middel til effektiv ressursbruk, eventuelt under hensyn til ulike politiske mål.

REVISJON AV KONKURRANSELOVEN

Tilsynet ser først og fremst behov for en teknisk revisjon av konkurranseloven. Dessuten vil tilsynet medvirke til å belyse sammenhengen mellom konkurranseloven og konkurransereglene i EU og EØS.

Konkurransetilsynet
Postboks 8132 Dep
0033 Oslo
Telefon: 22 40 09 00
Telefaks: 22 40 09 99
www.konkurransetilsynet.no

